

ANTIKA RARITETER

VÄSTKUSTFYND SOM ÖVERRASKAT

Natthäger, jungfrutrana, stortrapp ...
Historiskt har Bohuslän bjudit på fågelarter nutida skådare
bara kan drömma om. En djupdykning i museisamlingar vi-
sar på sällsamma fynd redan under 1800-talet.

TEXT: RUNE HIXÉN & INGEMAR ÅHLUND

RUNE.HIXEN@OUTLOOK.COM & INGEMAR55AH@YAHOO.SE

KANSKE HAR DU sett dem någonstans, uppgif-
terna om enstaka äldre fynd av stortrapp,
natthäger och några andra mycket exklusiva
arter i vårt landskap. Men få har nog koll på exakt
vad som ligger bakom de knapphändiga raderna i
diverse listor om dessa fynd, och det är nog inte
många som har sett de monterade exemplaren i
museerna. Vi tyckte därför det var dags att presen-
tera några av de intressantaste fynden i ord och
bild.

Ända fram till början av 1960-talet kunde en
sällsynt fågel skjutas för att fyndet skulle beläggas.
Många rariteter som påträffades innan dess åter-
finns därför som skinnlagda eller monterade exem-
plar i museer runtom i landet, och Bohuslän har
naturligtvis sin beskärda del. Här följer en kaval-
kad av några utvalda arter, varav tre (ökenlöparen,
vattensångaren och kungsfågelsångaren, samtliga
är förstafynd för landet) redan presenterats i *Fåglar
i Bohuslän nr 2/2006*, men då inte i bild. Vi tackar
respektive museum för fotobidragen.

JUNGFUTRANA *Grus virgo*

En hona sköts vid Bö, Skee, Strömstad 5 maj 1874
av Hans Otto Böhlén, som bodde på gården Bö.
Han skänkte sedermera fågeln till Strömstads mu-
seum. Tyvärr finns exemplaret inte längre kvar, då

det förstördes när delar av museets samlingar
brann upp. Det enda som återstår är en notering i
museets liggare. Detta var blott andra gången arten
påträffats i landet.

Kataloguppgift: Strömstads Museum. Katalog A. (trol. upp-
rättad omkring år 1878–1880). "366. Grus virgo - hona - Skju-
ten vid Böö i Skee. G(åva) af H (handlanden?) Otto Böhlén."

STORTRAPP *Otis tarda*

En adult hane påträffades skadad vid Kil, Valla,
Tjörn 8 maj 1877, och lämnades in till dåvarande
Uddevalla Museum. Numera ingår exemplaret i
Bohusläns Museums samlingar (Acc nr UM3804).
Arten häckade enligt samtida kä llor på Skanörs
ljung och på sandfält vid Kristianstad i Skåne fram
till mitten av 1800-talet (SOF. 2002. *Sveriges fåglar.
3:e uppl.*) När den bohuslänska fågeln anträffades
fanns stortrappen alltså inte längre bland landets
häckande arter.

PURPURHÄGER *Ardea purpurea*

Fynd nr 1: En adult hona sköts vid Larsered, Säve,
Hisingen 18 november 1882. Fågeln köptes in av
Göteborgs Naturhistoriska Museum, som skelette-
rade exemplaret (Av su: 1806; Coll an: 1784; ID:
960). Den exakta lokalen kunde inte fastställas för-
rän i juli 2017, då vi på museet hittade fyndet på

En jung-
frutrana
sköts vid
Bö, Skee,
Strömstad
5 maj 1874

Den unga natthäger som fälldes på Skaftö 1907 var fynd nr 2 i Sverige. Ökenlöparen sköts "af en allmogeman på Rörö 1905".

Bild: LUNDS UNIVERSITETS BIOLOGISKA MUSEUM

Bild: GÖTEBORGS NATURHISTORISKA MUSEUM

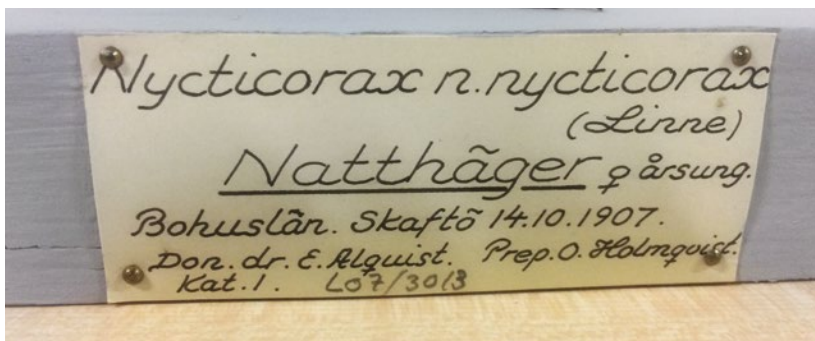

Bild: GÖTEBORGS NATURHISTORISKA MUSEUM

Småtrapp, ett Torslandafynd 1910.

sidan 1 i katalogen *Gåfvor och inköp sedan 1882*. Tidigare var det osäkert om fågeln skjutits i västgöta- eller bohUSDelen av Hisingen. Detta var andra gången arten påträffades i landet.

Fynd nr 2: En ung hona sköts på sydvästra Tjörn 17 oktober 1891, och exemplaret skänktes till Göteborgs Naturhistoriska Museum (Av su. 2452;

ID: 961). Fyndet var det tredje av arten i Sverige.

ÖKENLÖPARE *Cursorius cursor*

En 1K hane sköts på Rörö, Öckerö 26 oktober 1905. Händelsen beskrivs av L. A. Jägerskiöld: "Fågeln i fråga, en ung hane, sköts af en allmogeman på Rörö i Göteborgs norra skärgård den 26 okt. detta

Den gigantiska stortrappen ser man enklast i södra Europa numera – som här i Extramadura, Spanien. Men anno 1877 hittades en ensam hane av denna art i Kil, Valla, på Tjörn.

Bild: BJÖRN DELLMING

Bild: BOHUSLÄNS MUSEUM

år [1905]. Den hade då vistats där några dagar samt visade därunder så godt som ingen skygghet. Skytten, som brukade lämna sällsyntare fåglar till jägar C. Sandsten, hade lagt märke till fågelns på undersidan svarta vingar och nedlade den för Sandstens räkning. Denne såg genast att ett sällsynt fynd förelåg samt hembjöd ökenlöparen åt Göteborgs museum. Här har den långväga gästen funnit ett hem.” Detta var första fyndet i landet, och därefter har bara ytterligare två gjorts, nämligen 1 ex (som också sköts) vid Ängelholm, Skåne 16 oktober 1933 och 1 ex vid Ottenby, Öland 4–5 september 1942. Exemplet förvaras på Göteborgs Naturhistoriska Museum. Acc su: 2770 (ID: 2648).

NATTHÄGER *Nycticorax nycticorax*

En 1K hona sköts av Erik Alqvist på Skaftö, Lysekil 14 oktober 1907. Alqvist skänkte fågelns till Lunds universitet, och han beskriver händelsen så här: ”I tanke att det kan vara af intresse ber jag att härmed få meddela, att jag den 14 oktober detta år [1907] på Skaftö i Bohuslän under raphönsjagt för min stående pointertik i en liten och tämligen högt liggande furudunge fick upp och sköt en natthäger (*Nycticorax nycticorax*) årsunge.”

Detta var andra gången arten anträffades i Sverige, vilket Alqvist också senare kommenterade: ”I Sverige är han förut fälld endast en gång (11/11

1863, Kinberg) vid Silfåkra i Skåne. Det nu skjutna exemplaret, i likhet med förutnämnda fall en ungfågel, förvaras liksom Silfåkrayndet i Lunds universitets zoologiska samlingar.” Nästa svenska fynd av natthäger gjordes inte förrän 1970. Fågeln från Skaftö förvaras på Lunds Universitets Biologiska Museum: L907/3013.

SMÅTRAPP *Tetrax tetrax*

En hona sköts av hemmansägaren Hans Pettersson på hans gård Hästevik, Torslanda, Hisingen 19 november 1910. Exemplet köptes in av Göteborgs Naturhistoriska Museum. Detta var fjortonde gången arten påträffades i landet. Fyndets acc nr är Av su: 3505 (ID: 1619).

VATTENSÅNGARE *Acrocephalus paludicola*

En 1K fågel hittades död nedanför fyren Pater Noster på Hamneskär, Klädesholmen, Tjörn 13 oktober 1915. E. Lönnberg beskriver händelsen som följer: ”Den 13 oktober på morgonen träffade fyrmästaren Axel Lindberg bland den mängd fåglar, som under

En småtrapp sköts av hemmansägaren Hans Pettersson på hans gård Hästevik, Torslanda 1910

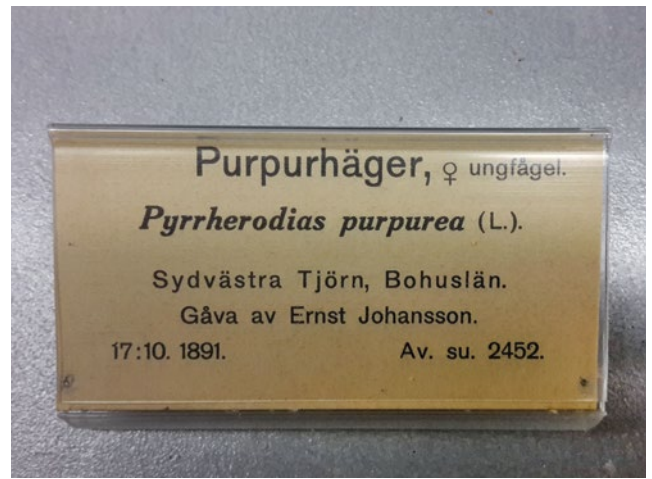

Bild: BJÖRN DELLMING, GÖTEBORGS NATURHISTORISKA MUSEUM

Purpurhäger – som färgstark adult i nutid och som diskret bruntonad ung hona, skjutet på Tjörn 1891.

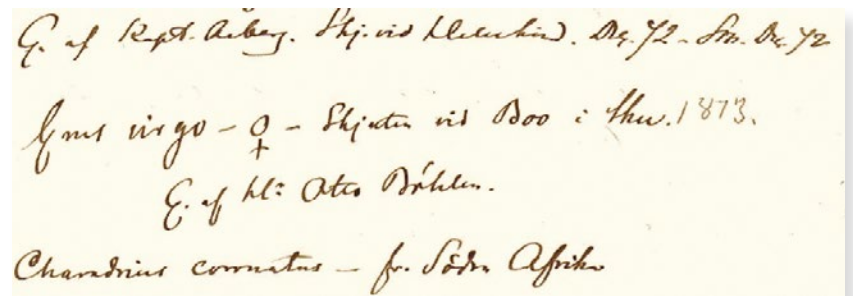
Bild: NATURHISTORISKA RIKSMUSEET

Vattensångare. Fyndplats: Pater Noster, 1915.

natten fallit som dödsoffer vid Pater Nosterfyren, en liten fågel, som han ej kunde erinra sig att ha sett förut. Med berömvärd vakenhet insände han denna fågel till Riksmuseum, där det visade sig vara en värdefull nyhet för vår fauna. Det var nämligen en vattensångare ...” Detta var första gången arten påträffades i Sverige; nästa fynd gjordes inte förrän 1942. Fyndets acc nr på Naturhistoriska Riksmuseet är NRM 570030.

KUNGSFÅGELSÅNGARE *Phylloscopus proregulus*

Det här fyndet har vi ältat många gånger tidigare i *Fåglar i Bohuslän*, men vi har aldrig kunnat visa något foto av det monterade exemplaret. För fullständighetens skull tar vi med beskrivningen av hur fyndet gick till: ”Konservator Johan Börjesson-Eld i Fågelviken var sysselsatt med monteringsarbete, då han den 22 oktober 1957 vid 9-tiden på förmiddagen genom fönstret lade märke till en liten fågel i en gullregnbuske (*Laburnum*) i trädgården. ... Fågeln sköts och Börjesson upptäckte samtidigt ytterligare två exemplar av samma fågelart i häcken som kantar trädgården.” Börjesson skänkte för övrigt fågeln, som han monterat själv, till Vänersborgs Museum. Fyndets acc nr är VM 8557. Som väl alla känner till var detta första gången arten påträffades i landet. Nästa bohuslänska fynd gjordes inte förrän 2 december 1986, då ett exemplar sågs på Hönö. 🐦

Jungfrutrana, skjutet vid Skee 1874, brann upp. Men denna fyndnotering finns kvar.

Litteratur

- Ahlén, I. 1958. Kungsfågelsångaren (*Phylloscopus proregulus*) anträffad i Bohuslän. *Vår Fågelvärld* 17: 331-334.
- Alqvist, E. 1907. Natthäger skjutet i Bohuslän. *Svenska Jägarförbundets Nya Tidskrift* 45: 348.
- Alqvist, E. 1908. Natthägern. *Svenska Jägarförbundets Nya Tidskrift* 46: 36-41.
- Cederström, C. 1876. Anteckningar om norra Bohusläns Vertebrat-fauna. Öfversigt av Kongl. Vetenskaps-Akademiens Förhandlingar 1876. N:o 4. Sid 57-68. Stockholm. (Jungfrutrana)
- Kolthoff, G., Jägerskiöld, L.A. 1898. Nordens fåglar. Stockholm.
- Lindblad, J.W. 1874. Notiser och hogkomster. *Svensk Juristtidning* 12: 95-107. (Jungfrutrana)
- Lönnberg, E. 1915. Vattensångaren, *Acrocephalus aquaticus* GMELIN, en för Sveriges fauna ny fågelart. *FoFl* 10: 210-211.
- Jägerskiöld, L.A. 1911. Berättelse rörande Göteborgs Musei zoologiska afdelning för år 1910. Göteborgs Museums Årstryck 1911: 19-33. (Småttrapp)
- Jägerskiöld, L.A. 1905. Ökenlöparen (*Cursorius gallicus* Gmel.) skjutet i Sverige. *Svensk Juristtidning* 43: 301-302.
- Malm, A.W. 1877. Göteborgs och Bohusläns fauna. Rygggradsdjuren. Göteborg. (Storttrapp)
- Strömstads Museum. Katalog A. (Trol. upprättad omkring år 1878-1880). (Jungfrutrana)

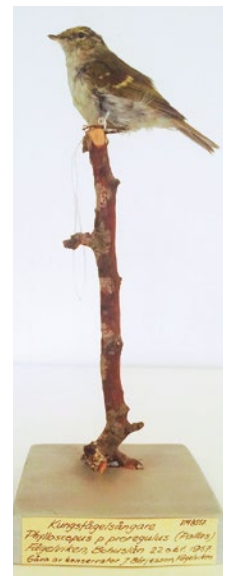

Bild: VÄNERSBORGS MUSEUM

Kungsfågelsångaren, upptäckt i Fågelviken, Hårnässet, Bro socken, Lysekils kommun 1957, blev landets första. Allt tack vare en uppmärksam konservator.